

**MAAK
HET
VERSCHIL!**

TERUBLIK MASTERCLASS #2

KIJK OP DE WIJK

Trend Research Lab, Tilburg - 26 juni 2017

TERUBLIK MASTERCLASS #2

KIJK OP DE WIJK

Trend Research Lab, Tilburg - 26 juni 2017

*“Hoe verschillend we ook zijn,
we kunnen allemaal verschillmakers zijn.”*

Samen met experts organiseert BrabantKennis vanuit haar verkenning [‘Mind the Gap!’](#) drie masterclasses onder de naam ‘Maak het verschil!’.

Met de verkenning ‘Mind the Gap!’ dook BrabantKennis een jaar lang in een wereld van verschil. Het resultaat: een kleurrijke bundel van acht boekjes over verschillen in Brabant. In het nawoord [‘Proef het Vershil’](#) lees je de tien belangrijkste observaties.

Nu is het tijd om het verschil te máken. Daarom een reeks van drie masterclasses:

- Masterclass #1 ‘Polarisatie in de praktijk’ met Marcel Boogers
- Masterclass #2 ‘Kijk op de Iijk’ met Pieter Tops
- Masterclass #3 ‘Mogelijkheden mogelijk maken’ met Henk Oosterling

Dit is de terugblik op de tweede masterclass ‘Kijk op de Wijk’. Master Pieter Tops, co-auteur van [‘De achterkant van Nederland’](#), nam de deelnemers mee in een wereld van perspectiefongelijkheid. Een masterclass over armoede en sociale uitsluiting, over wijken en buurten die volledig op zichzelf staan, over eigen kansen grijpen en eigen boontjes doppen, over ondermijnende criminaliteit en over het perspectief op een ander bestaan.

Masterclass #2 ‘Kijk op de wijk’, onderdeel van de [‘Dear Future’-week](#), vond plaats in het Trend Research Lab in Tilburg, een plek die draait om onderzoek en nieuwsgierigheid naar de grote thema’s van deze tijd. Het Trend Research Lab is een initiatief van [Fontys Academy of Creatieve Industries](#) en dient tevens als ontmoetingsplaats voor studenten, docenten, bedrijven en buurtbewoners.

MASTER PIETER TOPS OVER DE...

PARTICIPATIE- SAMENLEVING AVANT LA LETTRE

Wat als de samenleving je weinig kansen biedt, maar er binnen je wijk of buurt (illegale) mogelijkheden bestaan om op te krabbelen? Wie grijpt deze kansen op een nieuw perspectief? Velen! En zo sloop de georganiseerde criminaliteit de afgelopen decennia de Brabantse volkswijken in. En 'wij' hadden geen flauw idee. Zélf Pieter Tops was verrast door deze ontwikkeling. Daarom zijn verdieping in de achterkant van Nederland.

PARALLELE SAMENLEVING

Pieter: "Een aantal jaar terug ontdekte ik dat de hennepcultuur in Tilburg en omgeving jaarlijks zo'n 800 miljoen euro oplevert. Ik viel van mijn stoel van verbazing. Ik woon en werk in Tilburg. Ik ben geïnteresseerd in de lokale samenleving en verhoudingen met het openbaar bestuur. Dat is mijn vak. Maar ondertussen ontwikkelde zich een immense sociale problematiek in mijn stad, zonder dat ik het merkte. Er bleek sprake van een parallelle samenleving. Van een criminele wereld die een enorme aantrekkingskracht heeft. Een wereld die je pas snapt als je 'm van binnenuit bekijkt."

Pieter: "Ik vertel vandaag over Tilburg. Maar in andere gemeenten, in úw woonplaats, gebeurt dit ook."

Pieter: "U begrijpt, aan een keurige hoogleraar wordt niets verteld. Dus ging ik wekelijks naar de sportschool, een plek waar verschillende sociale lagen samenkwamen. Mensen deelden daar uiteindelijk stevige verhalen met mij. Codetaal, over buurmensen met groene vingers. Ook liep ik mee met de wijkagent. Er gebeurde weinig, tot we bij het huis van een van de grote jongens gingen posten. Plots kwam hij naar buiten en stond ik oog in oog met een beroeps-crimineel. Hij nam ons mee naar zijn sportschooltje in een garagebox, waar hij kinderen uit de buurt normen, waarden en discipline wilde bijbrengen. De moeders waren dankbaar. Daar ontdekte ik hoe vormen van criminaliteit in het 'gewone' sociale leven kunnen neerdalen."

HOE ZIJN DEZE WIJKEN ONTSTAAN?

- **JAREN TWINTIG EN DERTIG:** laagopgeleiden kwamen vanuit het platteland en woonwagens in aparte wijken terecht, buiten de samenleving.
- **JAREN VEERTIG EN VIJFTIG:** de ontwikkeling van het landelijke onmaatschappelijkheidsbeleid: zwaksociale gezinnen mochten in de stad wonen, maar antisociale en asociale gezinnen bleven in afzonderlijke gebieden. Er kwam een beschavingsoffensief: mensen kregen hulp. Denk aan wijkcentra met pastorale begeleiding, maar ook aan maatschappelijk werkers die duurzame relaties met bewoners opbouwden.
- **JAREN ZESTIG:** drie belangrijke veranderingen: de economische welvaart nam toe, de greep van de overheid op de huizenmarkt veranderde drastisch (mensen bepaalden voortaan zélf wie in 'hun' buurt mocht wonen en wijken werden gesloten systemen) én het welzijnswerk veranderde van beheersingsregimes naar ontplooiingsregimes. Veel ondernemende families wilden zich 'ontplooiën'. Ze ontdekten de nieuwe kansen van de samenleving: smokkelen, alcohol stoken, inbreken en vervolgens het handelen in amfetamine (eind jaren zeventig) xtc (eind jaren tachtig) en in de tussentijd ook in hennep.

 @JILLLAURET

@piertops schetst bij mc
#maakhetverschil @brabantkennis een
beeld van 'de achterkant' van zijn Tilburg.
Herkenbaar voor iedere gemeente!

 @BRABANTKENNIS

Participatiesamenleving avant la lettre:
sterke sociale cohesie maakt wijken in de
marge van de samenleving weerbaar
@piertops #mindthegap

DEMOCRATISERING VAN DE GEORGANISEERDE CRIMINALITEIT

Pieter: “Het beschavingsoffensief verdween en daarmee het toezicht op de wijken. Er was geen tegendruk meer. Het leven in de marge van de samenleving werd interessant, een specialiteit en lucratief. De opkomst van hennep, waar wij medeverantwoordelijk voor zijn (zonder joint hoorde je er niet bij) leidde tot een democratisering van de georganiseerde criminaliteit. Een zwaar systeem met eigen wetmatigheden, waar mensen niet zomaar uit ontsnappen.”

ontstonden, was de aandacht terug. Wat bleek? De Tilburgse volksbuurt was een vrijstaat geworden, waarin diverse mensen ontzettend rijk waren geworden en niets meer te vrezen hadden voor autoriteiten.”

“Een les: vanuit zichtbare criminaliteit leveren deze wijken geen problemen op. Pas toen er eind jaren negentig gewelddadige conflicten tussen families in de wijk ontstonden, was de aandacht terug.”

 @BRABANTKENNIS

Eind jaren 90 leidden hoogopgelopen interne fricties tot geweldadige familieruzies, omslagpunt, term vrijstaat viel #mindthegap

 @JOKSJANSSEN

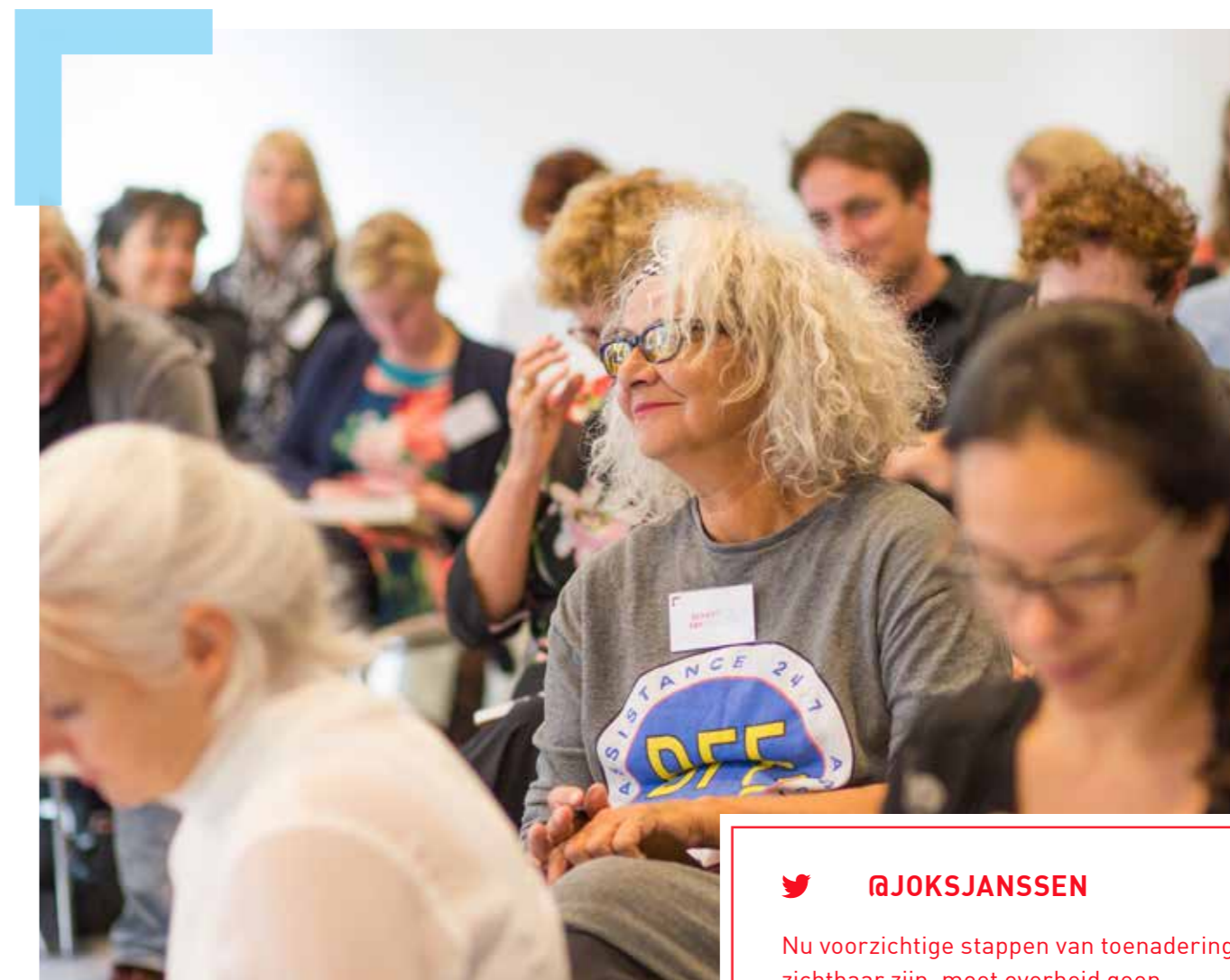
Vanuit zichtbare criminaliteit leveren wijken als groenewoud geen problemen op: veel gebeurt onder radar, aldus @piertops #mindthegap

Deelnemer: “Wat is volgens u de rol van de overheid?”

Pieter: “Mensen bij de hand nemen.”

Deelnemer: “Maar we zien juist dat de overheid zich terugtrekt...”

Pieter: “Ja, dat is pijnlijk. Mensen die eindelijk uit het zware systeem willen stappen en professionals om hulp durven te vragen, krijgen te horen dat ze het toch zelf moeten oplossen. Dat werkt voor veel mensen desastreus uit. Onderschat de zuigkracht van het systeem niet.”

 @JOKSJANSSEN

Nu voorzichtige stappen van toenadering zichtbaar zijn, moet overheid geen terugtrekkende beweging maken, aldus @piertops #mindthegap

ROL POLITIEK EN POLITIE

Deelnemer: “Wat was de rol van de politiek?”

Pieter: “Die was minimaal. Mensen kregen veel vrijheid. De politiek wilde zich niet teveel met particuliere initiatieven bemoeien.”

Deelnemer: “En waar was de politie?”

Pieter: “De politie was niet stevig aanwezig. Er was wel een wijkagent die de hele dag door de wijk fietste. Hij werd geaccepteerd (‘Blijf met je rotpoten van onze rotwijkagent’). Zelfs als de wijkagent ervoor zorgde dat iemand in de bak terecht kwam, werd hij later op het vrijlatingsfeest uitgenodigd. In tegenstelling tot de politie, waarvan de auto’s in brand werden gestoken. Maar vanaf de jaren negentig, de hoogtijdagen van de hennep, kon de politie probleemloos door de wijk rijden. Mensen zochten geen aandacht meer. Een les: vanuit zichtbare criminaliteit leveren deze wijken geen problemen op. Pas toen er eind jaren negentig gewelddadige conflicten tussen families in de wijk

OPLOSSINGEN...

Pieter: “We moeten oog hebben voor de sociale dimensie die ónder de criminaliteit ligt. Niet iedereen in de wijk is crimineel, maar mensen grijpen kansen. Laten we leren van het verleden. Kijk naar de netwerksamenleving en improvisatiemaatschappij, die bij uitstek een hoge vlucht hebben genomen in het criminele circuit.”

Pieter: “Oplossingen liggen in het strafrecht, een bestuurlijke aanpak, maatschappelijke coalities, sociale inbedding én een krachtig drugsbeleid. Ik pleit voor een meervoudige aanpak: 1) treed hard op tegen echte criminaliteit, 2) controleer de instroom/wie komt waar wonen, 3) help mensen met problemen en 4) heb oog voor goede krachten in de wijk.”

 @BRABANTKENNIS

Lang niet iedereen in de wijk is crimineel, maar aantrekkingskracht is groot, financieel, sociale cohesie, normen & waarden #mindthegap

Pieter: “We moeten oog hebben voor de sociale dimensie die ónder de criminaliteit ligt. Niet iedereen in de wijk is crimineel, maar mensen grijpen kansen.”

“In essentie is dat betuttelen, maar zonder een paternalistische aanpak gaat er niks veranderen. Hier zit een beschavingsoffensief achter. Mensen verdienen beter.”

 @BRABANTKENNIS

Schuren systemen met de praktijk? Ja, en dat vraagt dus om duurzame precisie, volharding #mindthegap

 @BRABANTKENNIS

Elk systeem is gebaseerd op paternalisme, maar betutteling is er in gradaties. Emancipatie en bevrijding is echt nodig #mindthegap

STRENG LIEFHEBBEN EN DUURZAME PRECISIE

Deelnemer: “Is er niet teveel professionele drukte?”
Pieter: “Het probleem voor sociaal werkers is de interne coördinatie last. Er wordt te veel afgestemd. Bij al die overleggen staat een grote olifant in de kamer, waar zorgvuldig omheen wordt gepraat. Het probleem lijkt té groot. Tragisch. Kijk wat je concreet kunt betekenen voor een wijk. Beweeg je in het veld, sta dichtbij de mensen, bouw een band met ze op, luister, praat, handel, blijf scherp en houd vol! Onze taak? Streng liefhebben en duurzame precisie!”

Pieter: “Als dat systeem emancipatie belemmert, vrijheid beneemt en ervoor zorgt dat kinderen zich niet kunnen ontwikkelen, staat ons iets te doen.”

PATERNALISTISCHE AANPAK

Deelnemer: “Ik verplaats me in die mensen. Het lijkt me zo erg dat anderen bepalen dat het niet goed is waar ik vandaan kom.”
Pieter: “In essentie is dat betuttelen, maar zonder een paternalistische aanpak gaat er niks veranderen. Hier zit een beschavingsoffensief achter. Mensen verdienen beter.”
Deelnemer: “Maar je haalt mensen uit hun veilige systeem.”
Pieter: “Als dat systeem emancipatie belemmert, vrijheid beneemt en ervoor zorgt dat kinderen zich niet kunnen ontwikkelen, staat ons iets te doen. We zijn medeverantwoordelijk. De vrijheid die wij in de jaren zeventig hebben bevochten, drugs was vooruitgang in onze ogen, is ten koste gegaan van het toekomstperspectief van deze mensen. Als jongeren op zestien-/zeventienjarige leeftijd (een cruciale levensfase!) voor de keuze staan ‘Ga ik voor de blingbling óf voor een ander bestaan?’ moeten we

helpen. Als mensen uit het criminele systeem willen stappen, moeten we iets doen. Dat vraagt om een permanente strijd met onszelf, de instituties en de inwoners, maar daarmee maken we uiteindelijk wel het verschil.”

 @BRABANTKENNIS

Conclusie: het is een permanente strijd, met jezelf, met de instituties en met name de inwoners! @pietertops #mindthegap

Pieter Tops is hoogleraar Bestuurskunde aan Tilburg University, lector politie en openbaar bestuur bij de Politieacademie en (co-)auteur van ‘De achterkant van Nederland - Hoe onder- en bovenwereld verstrengeld raken’ (mede-auteur Jan Tromp) en ‘Een ongetemde buurt’.

Leestip: Longread ‘Criminaliteit met een zachte G’, over de aanpak van de georganiseerde drugscriminaliteit in Brabant.

KIJK IN 'T VELD

Tijdens masterclass #2 maakten de deelnemers kennis met drie bijzondere initiatieven in 't veld, onder begeleiding van een gids van [Starters4Communities](#).

1. CHEF'S LEVEL

Chef's Level is een leerwerktraject waarbij kwetsbare jongeren worden opgeleid tot kok of gastheer/-vrouw. Iedere woensdagavond verzorgen ze een driegangendiner.

DEELNEMERS OVER CHEF'S LEVEL

- “De jongeren zijn dankbaar dat ze weer perspectief hebben. Een jongere vertelde graag het restaurant van familie in Suriname te willen overnemen. Een ander droomt van een huisje-boompje-beestje-bestaan. Dat raakte me, het verlangen naar een normaal leven.”
- “Het draait om het talent van de jongeren, niet om hun overlast. Ze krijgen weer structuur in hun leven.”

 @BRABANTKENNIS

#1 Chef's level is een prachtig leerwerktraject voor werkloze en nietschoolgaande jongeren. Koken als oplossing! #mindthegap

2. THE LIVING MUSEUM

The Living Museum is een non-profit kunstprogramma voor mensen die kunst willen maken en exposeren. Een plek zonder vooroordelen. Iedereen is welkom. Iedereen verdient een podium.

DEELNEMERS OVER THE LIVING MUSEUM

- “De mensen die deelnemen, denk aan verslaafden, zijn gewend dat de nadruk op hun overlastgevend gedrag en problemen ligt. Hier worden ze aangesproken op wat ze wél kunnen, in plaats van wat ze niet kunnen.”
- “Het gaat om het talent van mensen, niet om hun kwetsbaarheid. Daardoor komen ze terug in hun kracht. Ze krijgen de kans hun positie te vergroten.”

 @BRABANTKENNIS

#2 The Living Museum in Tilburg biedt inspiratie, ontmoeting en herstel. Kunst als oplossing! #mindthegap

3. DEBATKUIP

Debatkuip bestaat uit studenten van het ROC Tilburg die middels dialoog, debat en entertainment maatschappelijke vraagstukken onder de aandacht brengen.

DEELNEMERS OVER DEBATKUIP

- “Een prachtig initiatief van een lerares die zag dat het lastig was om sommige jongeren te prikkelen binnen het traditionele onderwijssysteem.”
- “Deze lerares maakt écht contact met de jongeren. Ze is streng liefdevol. De basis die zij legt, moet op meer plekken de basis zijn. Deze jongeren bevinden zich op een cruciale leeftijd (16/17 jaar). Wanneer ze van school gaan, afscheidnemend van deze lerares, gaan ze terug de onveilige wereld in. Wie let dan

nog op hen? Keren ze terug naar het oude en vertrouwde? Er zijn vervolgschakels nodig in het maatschappelijk veld, een gezamenlijke aanpak om deze jongeren richting het goede te begeleiden.”

 @BRABANTKENNIS

#3 DeBatKuip @ROCTilburg stelt contact, gesprek en relatie centraal. Geluk als oplossing! #mindthegap

COLOFON

Dit is een product als onderdeel van de verkenning 'Mind the Gap!' van BrabantKennis.

Tekstschrijver: Sara de Kort

Fotografie: Nadia ten Wolde

Vormgeving: Bureau Vertigo

Eindredactie: BrabantKennis

Uitgave BrabantKennis, oktober 2017

BrabantKennis verkent op eigen wijze de toekomst van Brabant: onafhankelijk, nieuwsgierig en vernieuwend in vorm. We prikkelen tot nadenken en houden Brabant scherp. Wij observeren, confronteren en inspireren, en dat doen we door trends te spotten, toekomstbeelden te schetsen en nieuwe perspectieven te bieden.

Volg ons op www.brabantkennis.nl of op Twitter [@brabantkennis](https://twitter.com/brabantkennis) en vind ons op [Facebook](#) en [LinkedIn](#) en [Youtube](#).